

Иван Чолаков. *Зараждане и развитие на методиката на обучението по български език (от Освобождението до началото на XX век)*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2016, 242 с. ISBN 978-619-202-125-2.

В полето на методическата мисъл се появи монографията на Иван Чолаков, която представлява ценен историографски принос към методиката на обучението по български език. Трудът е рецензиран от проф. А. Петров и проф. Д. Иванова. Мотото на изследването подтекстово ориентира читателя в спецификата на труда: „Който не знае историята на методиката, той повтаря и потретва методическите грешки на миналото“ (Карл Кер).

Интересът към това малко изследвано поле в областта на методиката се формира от професионалния опит на И. Чолаков като университетски преподавател. В тематично отношение проблемният фокус на това изследване е несъмнено актуален. Убежденията на автора са основополагащи за ориентирането му към спецификата на избрания научен проблем с историографска насоченост. Това проличава още в уводната част, върху чиято пространна основа се разграничават историческите пластове със съответните представители на методическата мисъл, изследвани аналитично и прецизно. Съдържанието на труда, мислено в хоризонта на тематично-проблемния център, е релевантно и компактно формулирано. Авторът показва респектиращо като обхват познаване на проблема в неговите езиковоисторически, методически и педагогически измерения. Тъкмо тази задълбоченост като познание му позволява да намери собствена гледна точка. Тя се откроява в анализирания исторически преглед на образователното дело, в проследените методически насоки на обучението по български език под влияние на социокултурни фактори; в умението да се извеждат доминиращи акценти сред корпуса на учебникарската и преводната методическа литература. Изведен е приносът на видни (Ив. Хаджов, Др. Манчов) и на не толкова познати имена, чиито методически постижения могат да ни върнат към традициите на методическата мисъл и да ни помогнат в решаването на актуални проблеми с приложна насоченост.

Ценността на тази монография се изразява в следните постижения: набелязани са основополагащи доминанти относно образователната политика през анализирания период, в чиято хронология се проследя-

ват особеностите на институционализираната методическа мисъл, от една страна. От друга страна, се проблематизират някои методически постановки, застъпени в разглежданите учебникарски източници. Този факт показва, че И. Чолаков се позовава не само на своя преподавателски опит, но и на отличното детайлно познаване на проблематиката в научната мисъл. Това е очевидно и от анализаторския усет, който е проявен в главата *Начало на методическата литература за обучение по български език*, обхващаща преводната методическа литература (с. 82 – 139). На учителя се отрежда водеща роля, както се подчертава в анализа на преведените методически ръководства (на Олшамовски, Белобради, Карагюлев и др.). Изведените обобщения насочват към спецификата на авторското изследване: да се открият особеностите на методическата мисъл в теоретико-приложните ѝ аспекти, като се проследят рефлексите, очертаващи различни еволюционни етапи със съответните особености. Научната информираност на автора е впечатляваща – познанията върху руската, немската, хърватската, швейцарската методика му дават основание да открие постиженията на българската методическа мисъл в границите на историческата обособеност, чиито приложни устойчиви модели и до днес ползваме, като напр. обяснителното четене, нагледното обучение, упражнението в говорене (Ст. Басаричек) и др. Идеите за предметното обучение на Я. А. Коменски, разгърнати от П. Дънов, могат да бъдат особено полезни за съвременно приложение. Авторът имплицитно ни показва работещи модели от европейската педагогика и методика и в този дискретен подход в рамките на научното изследване виждам продуктивната приложимост на научната проблематика, разгърната в монографията.

Приложен принос можем да почерпим и от авторските методики на П. Цачев, Ст. Чакърров, П. Вълв от школата на виенските възпитаници, представени от Чолаков. В тях учителят е поставен отново на водеща позиция в съгласие с тезата на Унамуно, че „само личност може да създава личности“. Учителят творец в своята обучителна стратегия може да постигне завиден успех заради учениците си, стига да не се придържа към нормативната структура на учебния час. Последното често е предмет на разочарование, споделено от видни езиковеди, но най-пряко е заявено от П. Вълв.

Проследените същностни за този период тенденции, които водят до обособяването на методическите проблеми, свързани с обучението по български език, очертават важни приоритетни акценти. Типологизираните методически възгледи, разгърнати в последната глава, осмислят стойностната страна на представените авторски и преводни издания.

Изведени са по-подробно само онези от тях, които илюстрират процеса на приемственост от гледна точка на съвременните тенденции в езиковото обучение. Например практическата насоченост на обучението по роден език, усвояването на социокултурни компетентности с лингвокултурологична насоченост, възрастовото етапно надграждане на умения и др. и в днешните условия на динамични социални промени са плод на съзидателни тенденции.

Трудът на И. Чолаков е издържан и на концептуално, и на практикоприложно равнище. Изводите, представени в заключителната част, очертават тясната връзка между създаването и историческия развой на методиката на обучението по български език не без активното участие на известни български езиковеди, които придават не само висока стойност на разискваните проблеми, но и разширяват границите на приложната проблематика. Съдържанието и композиционното структуриране в очертаните граници на първата досега концептуална парадигма на МОБЕ с направените наблюдения, анализи и изводи от д-р И. Чолаков предлагат особено ценни възгледи за методическата литература, преосмислени с оглед на съвременните насоки в обучението по български език. Особено ценен е този труд и за литературното образование, което в синтез с езиковото се превръща в словесно изкуство с личностноформиращ характер.

Соня Райчева